

THE LAND OF NOTHING AND NOWHERE OM UD OG VENDE AF MERETE PRYDS HELLE

Af LISA MARIE HENDERSON

Hans siger, det er mig, der er anderledes. Min mor siger, hun ikke kan kende mig. Nej, hun siger: Jeg troede, jeg kendte dig, og så var du helt anderledes end det, jeg troede, og jeg kan slet ikke forstå, at du er min datter. Og jeg siger til hende, at det er rigtigt, at hun aldrig har anet, hvem jeg var, og så begynder hun at græde. Men det er jo rigtigt. Måske kender man slet ikke andre mennesker. Jeg mener, det er jo ikke, fordi man ved alting om sig selv, hvordan skal man så vide alting om andre?
(*Ud og vende*, s. 5-6)

SIMPEL REALISME – KOMPLICERET FAMILIELIV

Ud og vende (2010) er et samtidsskildrende generationssignalement. Romanen er en hurtiglæst beretning, der umiddelbart ser ud til at være som en narrativt ukompliceret fortælling. Men indlejret i den ellers enkle beretning er der en *flerstemmighed* og en ubestemthed, der tvinger læseren i dialog og til aktivt at tage stilling – dels til tekstens umiddelbare problematikker, men også til fortælleren Sofie og hendes fortælling som en narrativ konstruktion.

Jegfortælleren Sofie fortæller om, hvordan hun i løbet af bare tre måneder går fra at være en umiddelbart ret almindelig pige – der hoster, når hun prøver at ryge en cigaret, og som kun har kysset lidt med Hassan ovre i klubben – til at være en desperat kokainmisbruger; villig til at dyrke ubeskyttet sex med en midaldrende og slasket hr. Smith i bytte for to baner coke. Det er en rå fortælling, der ender med, at Sofie efter at være blive slået og sparket ned af sin jævnaldrende pimp vælger at *vende om* – konkret ved at stige på toget til Odense og her søge hjælp hos sin papsøster Maja og dennes mor.

Det er historien om Sofies forfald, der er katalysatoren for Sofies samlede beretning, men selvom det voldsomme forløb står tydeligt frem i romanen, er det den bagvedliggende fortælling om Sofie og hendes familierelationer, der udfordrer læseren, og som kalder på nærlæsning og opmærksomhed. Sofie fortæller nemlig sin historie med bagudsyn og leverer således sin fortælling i udvalgt som hendes subjektive konstruktion. Læseren bidrager til denne konstruktion ved at udfylde de huller, Sofie efterlader i teksten, og særligt ved at forfølge, hvorfor Sofie mon udelader noget og fremhæver andet.

Romanen sætter i den grad det komplekse og sammenbragte familieliv og dets mange tvangsrelationer i fokus og giver anledning til eftertanke, i forhold til hvor lidt vi mennesker i virkeligheden kender både os selv og hinanden, og hvad det egentlig er, der binder os sammen. Er det fælles historie, fælles skæbne, blodets bånd, tillid, magt, kærlighed, sex eller blot tilfældigheder?

Ud og vende er skrevet af Merete Pryds Helle og indgår i Dansklærerforeningens Forlags serie *Frit for fantasi*. Merete Pryds Helle er en anerkendt og meget alsidig forfatter. Hun debuterede i 1990 og har skrevet både noveller og romaner, digte, radiospil, sms-romaner, manuskripter til computerspil, børnebøger, essays og anmeldelser. Sammen med sin mand, digteren Morten Søndergaard, har hun desuden udgivet kriminalromaner under pseudonymet Liv Mørk. *Ud og vende* er hendes første ungdomsroman.

ROMANENS ANSLAG

Romanen er kort, kun lige over 120 sider. Der er 32 små kapitler uden titler på i snit 3-4 sider. Fortællingen er en rammefortælling. Sofie påbegynder sin fortælling en aften fra sit værelse på sin efterskole. Hun fortæller, at noget afgørende er sket; noget, der har ændret alting for evigt. Hun afslører ikke, hvad der konkret er sket, men hun antyder, det er noget, hun har gjort: "Og det er det, der gør mest ondt nu. At jeg har gjort min far så ked af det, at han siger, han synes, han har svigtet sin farrolle, og at Tilde ikke vil se mig, og ikke vil have, jeg er alene med drengene." (s. 14). Fortællingen fremstilles altså med Sofies bagudsyn, og den er overstrøet med sådanne udsagn, som Sofie ikke forklarer yderligere. Læseren må selv gætte med på, hvad Sofie mon har gjort, hvorfor faren føler skyld, mens Tilde afviser Sofie. Disse kommentarer er ganske centrale for fortællingen, da det er her, Sofie eksplicit forholder sig til det skete.

HER ER DIN NYE BEDSTE VENINDE

Sofie præsenterer sin familie og beretter kort om forældrenes skilsmisse. Hun fremstiller skilsmissen som ukompliceret og udramatisk, og det er ifølge Sofie ikke den, der er årsag til noget. Forældrene lader til at udvise respekt for hinanden; de har købt hus tæt på hinanden, og Sofie bor fast hos sin mor og kan komme og gå, som hun vil, hos sin far. Hele situationen og de nye omstændigheder skildres på mange måder som uproblematiske.

Men konflikterne optrappes alligevel hurtigt, som de nye forældre- og søskendekonstellationer i Sofies to nye familier indstiftes kun ca. et år efter

skilsmissen. Sofie er blevet halvstoresøster til faren og Tildes tvillingedrenge, og kort efter flytter morens kæreste Hans og dennes datter Maja ind. Sofie begynder at gøre oprør mod det hele, og særligt mod den forventning, hun føler sig mødt med alle vegne; at hun da bare skal være glad for sin nye søster: "Hans kom sandelig ikke alene. Han havde en datter. Som var lige så røvkedelig og uden humor som ham, men som fra dag et "skal være din nye bedste veninde, den søster, du aldrig har fået." Som om de gjorde mig en tjeneste ved at indføre hende i mit liv; som om Hans havde fået hende for min skyld. Jeg skulle bare klappe og være taknemmelig." (s. 17).

Ingen lader til at kunne se det fra Sofies side. Både hendes mor og veninderne synes, hun skal være glad for Maja: "– Sikke en sød søster du har fået, sagde alle til mig – Hvor er du heldig." (s. 25). Tilde er den eneste, der formulerer, at det måske ikke lige er det nemmeste at blive søstre på kommando: "– Det må da være svært for jer, at I sådan SKAL være veninder, men jeg håber da, det lykkes."

UD OG VENDE – POINT OF NO RETURN

Herfra går det kun galt. I skolen bliver Sofie usikker på sine to veninder og samtidig ydmyget af en dreng, som hun er lun på. Sofie ønsker bare at forsvinde: "[...] at gøre mig hvid indeni. At være uden farve eller bare være ingenting." (s. 23). I misforstået godhed og forsøg på at være rummelige

vælger de voksne at holde Sofies og Majas 15-års fødselsdag sammen. Faren, Tilde, Moren, Hans og også Majas mor Jannie – en psykolog, der arbejder med narkomaner – er alle til stede, og det ender med, at de voksne får såret hinanden på kryds og tværs, og det hele bliver pinligt og tragikomisk ”som en Woody Allen-film” (s. 32).

På bogens bagsidetekst kan man læse, at Sofie kommer ud i et stofmisbrug, men i selve romanen er det først på side 42, på Sofies rigtige fødselsdag, hvor Sofie prøver at ryge hash, at det egentligt varsles, at forandringen – det, som ikke kan laves om – kan være relateret til stoffer. I sin rus tænker Sofie: “[...] jeg er i The Land of Nothing and Nowhere, og jeg kom til at grine over den formulering, jeg grinede højt, mens jeg tænkte, det er slet ikke sjovt, det er alvor, det er sandheden, det er sådan, det er. The Land of Nothing and Nowhere, det er her, jeg hører til, det er her, jeg gerne vil være.” (s. 43). Sofie formulerer her sine ambivalente følelser, og læseren må selv tolke med. Sofie føler sig tilovers; hun hører ikke rigtigt til noget sted. Og det er nemmere at ønske sig væk fra det hele end at skulle forholde sig til sådanne vanskelige følelser.

Konflikten mellem Sofie og morens kæreste, Hans, optrappes. Sofie provokerer Hans, der indimellem drikker, og til en julefrokost får han mere eller mindre tilsigtet slået Sofie i ansigtet. Alting er i opbrud; Sofie flygter over til faren, og Tilde, faren og moren skændes, moren græder, Maja sender hade-sms'er til Sofie, og Tilde lægger med sit ”Hvorfor tror du, du er så vred?”-spørgsmål ansvaret over på Sofie. Uden at Sofie eksplicit formulerer det, kommer disse beskrivelser til at fungere som bagvedliggende forklaringer på, hvorfor Sofie tager næste skridt i retning af et stofmisbrug.

Sofie ryger hash for anden gang, og hun aftaler straks med Simon at prøve noget andet næste gang. Sofie sammenligner sin første oplevelse med kokain med et faldskærmsudspring og fortæller, at hun faktisk har prøvet et sådant. Og efterfølgende kommenterer hun som et svar til den *implicitte læser*: ”Jeg ved jo godt, at hvis man spørger mig i dag, ville jeg være moralsk og sige: Nej. Jeg ville heller aldrig have rørt det stof. Men jeg ved ikke, den dag var det i hvert fald rigtig sjovt. Men måske, og det har Jannie sagt til mig, måske ville det have været billigere og sikrere for mig i længden at melde mig til faldskærmsudspring som en hobby.” (s. 72). Men svaret er undvigende; Sofie får det til at lyde, som om hun bare gjorde det for sjovt og uden at tænke over det, og hun prøver ikke at forklare sig med, hvor svært hun gik og havde det. Måske er Sofie ikke selv bevidst om, hvad der drev hende til at prøve at tage stoffer. Eller måske holder hun bare kortene tæt ind til kroppen i sin fortælling. Citatet vidner om det forestående stofmisbrug, og samtidig nævnes

Jannie – som jo er papsøster Majas mor – hvilket giver et noget uventet praj om, at Sofies forhold til Maja og hendes mor åbenbart vil ændre sig.

DE BEDSTE UVENNER

Moren bryder med Hans, og Maja og Hans flytter tilbage til Odense. Det går op for Sofie, at hun savner Maja, og hun genkalder sig nogle episoder blandt andre fra den fælles ferie til Thailand, og mindes nu pludselig Maja med et smil: ”Det gik op for mig, selvom det føltes grusomt, at jeg ville komme til at savne hende, og savne min egen irritation på hende. Savne, at vi skændtes, og at jeg havde hende at være rasende på. Nu var der bare stille.” (s. 78). Læseren får pludselig bekræftet, at Sofies forhold til Maja er tvetydigt. Det er, som om det hele tiden har ligget under Sofies latterliggørende beskrivelser af Maja, at hun egentlig ikke helt mener det så slemt. At hun måske ligefrem holder af Maja. Fx: ”Så fik hun tårer i øjnene! Det var næsten for meget, og jeg forsøgte at overbevise mig selv om, at det da var rigtigt, at jeg ville være der for hende, og det var det vel også.” (s. 71). På s. 78 forklarer Sofie altså, at hun nok har brugt Maja som genstand for sin vrede over hele familieroderiet. Alle de uforløste og ikke italesatte følelser og frustrationer, hun har haft over pludselig ikke at høre ordentligt til noget sted, har hun skubbet over på Maja.

I løbet af ganske kort tid isolerer Sofie sig yderligere. Hun er kun sammen med Simon, og de sniffer nu kokain flere gange om ugen. På meget kort tid bruger de hele Sofies arv fra hendes farmor på at skaffe sig kokain, og da pengene er sluppet op, er Sofie så afhængig og desperat, at hun indvilliger i at prostituere sig selv for at kunne fortsætte sit misbrug. Det lykkedes Sofie at komme på et tog til Odense og via sms at få Maja og Jannie til at møde hende der. Det bliver Maja og Jannie, der får Sofie i behandling og ud af misbruget. Maja støtter Sofie i de tre måneder, hun er i afvæning. Om det fortæller Sofie: ”[...] det er vel sådan, vi er blevet noget, som ikke er bedste venner, men snarere bedste uvenner.” (s. 121). Sofie fortsætter altså med at underspille sine følelser for Maja, og måske kan hendes følelser netop beskrives som en slags søsterfølelser – had og kærlighed på samme tid. Noget har i hvert fald bundet Sofie og Maja sammen, hvad enten det kan karakteriseres som venskab, søsterfællesskab eller skæbnefællesskab.

SOFIES VERDEN

Romanen toner ud i en scene på efterskolen, hvor Maja og Sofie nu går i 9. klasse sammen, noget, deres mødre har fundet på. I næste uge kommer

hele den sammenbragte familie – moren, Hans, faren, Tilde, tvillingerne og Jannie på besøg. Sofie runder sin fortælling af: ”Jeg har ikke haft lyst til at fortælle min mor, hvad der egentlig skete før den aften med hotellet. Måske kan hun læse det her. Det er nemmere end at sidde over for hende og skulle sige tingene, som de var.” (s. 123). Læseren bliver her opmærksom på Sofies fortælling som et stykke nedskrevet tekst. Men hvem skriver Sofie egentlig til og hvorfor? Er det en dagbog? En stil på efterskolen? Et brev? Kapitlet er kort som alle romanens kapitler og slutter med, hvad man kan tolke som en påpegnings af, at det uvirkelige, det konstruerede og det iscenesatte nogle gange netop kan virke utrolig virkeligt, og at denne ”virkelighed” samtidig rummer en masse forestillinger, som læseren eller beskueren selv er med til at finde på: ”Maja har lavet noget ret fantastisk, et dukkehus, hvor hvert rum er indrettet med en dukkefamilie, men de er helt vilde og syrede, rummene, man tror næsten, det er rigtige familier derinde, og man forestiller sig deres mærkelige historier i de mærkelige rum.” (s. 123). Med denne bemærkning må vi som læsere jo huske på, at historien om Sofie og hendes familie blot syner virkelighedstro – og altså ikke er egentlig virkelighed. Sofie er en iscenesat fortæller, og hendes historie, hendes to familier, hendes seksuelle debut og hendes flugt til ”The Land of Nothing og Nowhere”; alt sammen er det en narrativ konstruktion. En fiktion om en pige og hendes familie.

På s. 41 får Sofie bogen *Sofies verden* af morens kæreste Hans, og han siger til hende, at det jo forpligter at hedde Sofie. Med denne reference kommenteres det metafiktive niveau i romanen ligeledes. I Jostein Gaarders roman *Sofies verden* bliver både hovedpersonen Sofie og læseren hen imod slutningen voldsomt i tvivl om, hvad der egentligt er virkeligt, og om Sofie overhovedet findes, eller om hun blot er en opdigtet figur i en fortælling til en anden pige, der perifert er dukket op i løbet af fortællingen. Denne pige er naturligvis også opdigtet, hvorved Sofie-figuren og hendes fortælling i *Sofies Verden* viser sig at være en fortælling i en fortælling. Med denne intertekstuelle reference må vi naturligvis også forholde os til, hvori det virkelige består i *Ud og vende*, og hvad det i det hele taget er, vi skal forstå i forhold til denne historie?

FORTÆLLEREN OG DET FLERSTEMMIGE

Sofie fortæller sin historie og beskriver sin familie – eller rettere sine to nye familiekonstellationer – i et ungdommeligt, hverdagsagtigt og talesprogsnært sprog. Fortællingen virker på mange måder autentisk ærlig og uden

omsvøb. Fortællingen fremstilles igennem Sofies synsvinkel, men Sofie gengiver en del handling og dialog i sin genfortælling, hvorved der løbende skabes en vis adgang til nogle af de andre personer i romanen; primært Sofies fire voksne: moren og Hans og faren og Tilde. Via disse beskrivelser fremkommer der, som et modbillede til Sofies (barnets/den unges) synsvinkel, et ganske indfølt og nuanceret billede af de voksne i fortællingen. Læseren får således mulighed for at få indblik i de voksnes følelser og bevæggrunde, og dette mulige indblik kommer til at præge læserens opfattelse af fortællingen sideløbende med Sofies opfattelser, og bliver et tilbud om flere syn på sagen. Derved kommer Sofies beretning til at fremstå som et flerstemmigt samtidsportræt, idet den ikke skildrer Sofies synsvinkel isoleret. Romanen giver anledning til at betragte det sammensatte familiemønster ud fra flere perspektiver og kan i den forstand være med til at skabe blik for, sætte ord på og fostre dialog mellem forskellige parter og generationer i forsøget på at italesætte og forstå væsentlige aspekter ved denne så tidstypiske familie-konstellation. Et eksempel er episoden, hvor Hans blander sig i, at Sofie har kysset med en dreng på sit værelse:

Jeg må sige til min mors ros, at hun blev rasende. Jeg tror, det var første gang, de nogensinde skændtes. Hun sagde, at jeg da selv vidste, hvor gammel min krop var; det var igen et af min mors udtryk; og at han overhovedet ikke skulle blande sig i, hvad jeg lavede på mit værelse med døren lukket. Så kom han med den der med, at døren altid skulle stå åben i hans hjem, og så råbte hun, at hun da fandeme ville lukke døren til lokummet, når hun sad og sked – så ved man, hvor vred hun er, når hun taler sådan – og at hun ville få lavet en nøgle til mig til mit værelse med det samme. Så skulle jeg vel bare have holdt min kæft, men så kom jeg frem og sagde: – Ja, det var altså også Maja, der bare kom brasende ind og løb ned og sladrede til sin faar.

Så blev min mor også vred på mig, og sagde, at jeg måtte lære at have søskende, og så sagde jeg, at jeg altså ikke havde nogen problemer med tvillingerne, de var vel et par måneder gamle dengang. Så stod hun helt stille midt i stuen midt imellem os tre uden at sige et ord i måske fem minutter [...] (s. 22)

Beskrivelsen og dialogen her er dels gengivet som direkte, indirekte og dækket direkte tale og giver særligt Sofies mor talerør og sympati. Læseren får en klar fornemmelse af, hvordan moren oplever situationen. Det er dog væsentligt at bemærke, at det hele stadig er en del af Sofies konstruktion, og at

disse beskrivelser ikke nødvendigvis er retfærdige eller objektive gengivelser, om end Sofie lader til at være yderst loyal i sin fremstilling, og desuden forholder sig både kritisk og ironisk til sin egen opførsel.

SOFIES VOKSNE

Sofie beskriver generelt sine forældre loyalt; det er, som om hun ikke ønsker at give dem skyld for noget. Men der er små udsagn, som afslører, at Sofie ikke føler, forældrene lever helt op til deres ansvar som forældre: ”Min far vimsede i starten omkring hende [Tilde] som sådan en lille skødehund, der ikke kan få nok kærlighed. Det var latterligt at se på. Men han forsøgte også, når han huskede, at det burde han, at tage sig sammen og være nærværende over for mig. Som han kaldte det. Det betyder, at vi går i biografen og deler en spand popcorn [...]” (s. 9-10). Her fornemmer læseren tydeligt Sofies sarkasme og jalousi, men samtidig sløres udsagnet, fordi Sofie også beskriver faren med humor og kærlighed.

På lignende vis fortæller Sofie om moren: “[...] hun er vel på samme måde generøs med det, hun giver af sig selv; hun rammer tit ved siden af, med hvad man egentlig ønsker sig, men det er ikke, fordi hun ikke vil give noget eller være rar.” (s. 10). Sofie karakteriserer således sine forældre primært i forhold til deres gode intentioner. At faren ikke er nærværende over for Sofie, og at moren ikke formår at give Sofie dét, hun egentlig har brug for, bliver nævnt, men uden at Sofie bruger det imod dem, tværtimod. Det er udelukkende i gengivelserne af forældrenes egne udsagn om, at de føler de har svigtet Sofie, at der placeres nogen form for skyld hos dem.

Alligevel efterlader Sofie i sin fortælling en række spor, der tilsammen skaber billeder af forældrene som fraværende, uopmærksomme og selvoptagede. Begge Sofies forældre er jurister. Moren er departementschef i justitsministeriet, mens faren arbejder med skilsmisssager. Løbende skabes billedet af moren som en stærk kvinde, der vægter sin karriere højt. Hun er på arbejde tidligt til sent og arbejder også, når hun har fri. Sofie har svært ved at identificere sig med moren og hendes normer og værdier, og implicit angiver hun da også morens høje prioritering af arbejde som en af grundene til, at forældrene skilles. Sofie forklarer nemlig, at den tørre og tavse Hans passer bedre til moren, da faren altid forstyrrede morens arbejde og ”ville snakke og drikke vin om aftenen”. Moren beskrives som et rationelt menneske, der indimellem får lukket helt af for sine følelser og dermed også evnen til at fornemme andres følelser og behov. Hun kender slet ikke Sofie og ved ikke, hvad Sofie kan lide.

Billedet af faren og Tilde fremstår et stykke af vejen mere positivt end billedet af moren og Hans. Sofie giver udtryk for, at Tilde er den voksne hun bedst kan relatere sig til: "Man behøver ikke sige så meget, når man er sammen med hende, hun tegner eller syr, og så kan man sidde ved siden af hende og høre musik og se ud ad vinduet, uden at hun synes, man bør gøre et eller andet, og det er rigtig rart." (s. 9). Men netop Sofies forhold til Tilde er komplekst. På den ene side kan det spores, at Sofie ser op til Tilde og bare ønsker at være en del af faren og Tildes nye familieidyl som en gæv storesøster til de små tvillingedrenge. På den anden side krakelerer dette glansbillede hurtigt: "Når jeg var ovre hos min far, var Tilde stadig sød, det var hun da, men det blev alligevel mere og mere sådan, om jeg lige kunne gå en tur med drengene, eller om jeg gad lave en pasta og sådan noget, mere end at hun snakkede med mig." (s. 37). Faren fremstår mere og mere fjern og utydelig, og han fornemmes som en rar, men konfliktsky person. Selvom Sofie altså primært skildrer Tilde og tvillingerne med glæde, og selvom hun har set sig gal på Hans og Maja og i sin fremstilling beskriver dem negativt, så er det særligt i forholdet til Tilde, at Sofie føler sig presset. Sofie føler sig i vejen for Tildes familieidyl og mindre værd end sine små halvbrødre: "[...] hun [Tilde] vidste udmærket, at hendes ring havde kostet mere end min mors; og betød det så ikke også, at hendes børn er mere værd, end min mors barn er? Det der ekstra barn forstyrrer harmonien. Ligesom en film, hvor musikken er forkert, eller farven er lidt for kold, og jeg er den scene, hvor violinerne spiller for højt og skingert, når jeg kommer ind ad døren, mens drengene og hende og min far er sådan en lækker, blød underlægningsmusik." (s. 14-15). I udsagn som dette fornemmes det tydeligt, hvordan Sofie kæmper for at føle, at hun er noget værd, og for at høre til i farens nye familie.

ROMANEN I UNDERVISNINGEN

I et litteraturarbejde med *Ud og vende* vil det være relevant at diskutere romanens realistiske præg, dens grad af troværdighed samt dens tematiseringer af at være en fiktiv konstruktion. Det er i den forbindelse relevant at undersøge, hvordan Sofie som fortæller fremstiller sin fortælling.

Romanen er på mange måder fuld af ubesvarede spørgsmål, dialog, tomme pladser og udfordringer til læseren om aktiv stillingtagen. Som nævnt i ovenstående læsning er der en flerstemmighed indlejret i fremstillingen, og denne bliver en invitation til dialog, som den implicitte unge læser kan vælge at tage imod og gå ind i.

Forslagene herunder til et konkret litteraturarbejde med *Ud og vende* bygger på den opfattelse, at elevernes umiddelbare gensvar på teksten skal respekteres, men også udfordres og nuanceres ved hjælp af fokuserede nedslag på væsentlige særtræk og litterære kvaliteter i teksten og tekstnær analyse heraf.

Før læsningen:

Stemningen i romanens anslag kan ved første øjekast synes lidt mystisk. Læs de første 9 linjer højt, før eleverne får bogen: ”Det er allerede blevet aften. Jeg ved ikke helt, hvor dagen blev af. Jeg ved ikke, hvor alt det, jeg alligevel havde vænnet mig til, blev af. Min mor, min far, skolen, tvillingerne. Det, jeg kendte som mit dagligliv, det, jeg vågnede op til, og tog for givet. Nu tager jeg ingenting for givet længere, eller jo, måske netop bare det: Dagen kommer, og dagen forsvinder. Jeg sidder på sengen i mit værelse på skolen, og vi lader, som om vi ikke hører yderdørene blive låst klokken ti.” Har man ikke læst bogens bagsidetekst, kan man som læser gøre sig mange forestillinger om, hvorfor jeg’et ikke længere tager noget for givet, og hvorfor hun befinder sig på en skole og låses inde om aftenen. Lad eleverne samtale om eller skrive meddigtninger om, hvad de tænker, der er sket for jегpersonen.

Lad også eleverne undersøge forsideillustrationen af Louise Thrane Jensen, gerne uden romantitlen. Lav en analyse af billedet. Hvad forestiller det? Hvilken historie ligger der gemt i billedet? Hvorfor er personen hvid i ansigtet? Hvorfor er der ingen ansigtstræk, ingen næse, ingen mund? Hvorfor er øjnene blændet af med hvide brilleglas? Hvad er det, der hænger under brillens kant? Hvorfor blæser det i personens hår? Hvorfor er der mørkt oprørt hav bag personen? Hvorfor er der et lille hus med lys i baggrunden? Hvad kan skriften på personens trøje betyde? Hvilken betydning ligger der gemt i billedet?

Omdel nu bøgerne, og tal om titlen og bagsideteksten i forhold til det indledende arbejde. Hvordan synes eleverne titlen, forsideillustrationen, bagsideteksten og den indledende tekst passer sammen?

Oplevelseslæsning:

Læs de første seks kapitler højt. Diskuter efter hvert kapitel, hvad der kunne være nøgleord eller overskrift på kapitlet, og lad eleverne skrive disse op. Diskuter Sofies følelser nederst s. 23, hvor hun bare ønsker at ”være ingenting”. Lad eleverne læse resten af bogen, mens de sideløbende skriver overskrifter/nøgleord til hvert kapitel. Sammenlign og sammenkriv efterfølgende en fælles liste af nøgleord/overskrifter på kapitlerne.

Efterfølgende skal eleverne (individuel eller i grupper) udvælge ét kapitel, som de mener er særligt væsentligt for Sofies fortælling. Alle skal argumentere for, hvorfor deres udvalgte kapitel er særligt væsentligt. Udvælg to til fem af disse kapitler på baggrund af elevernes argumenter, som eleverne i grupper undersøger nærmere.

Eleverne kan fokusere på:

- hvad Sofie reelt fortæller
- hvad Sofie ikke fortæller, men efterlader som spor eller huller i teksten
- hvordan eleverne selv har udfyldt disse huller under læsningen
- hvor i teksten der er begrundelser for deres udfyldninger, og hvor enige eleverne er i hinandens udfyldninger?

Opklarende analysearbejde

Tekstens forløb:

Med udgangspunkt i de fælles kapiteloverskrifter og arbejdet med fokus-kapitlerne diskuterer eleverne tekstens handling og indsætter den i *berettermodellens* syv faser: anslag – præsentation – uddybning – point of no return – konfliktoptrapning – klimaks – udtoning. Det kan gøres fælles eller i grupper. Lad eleverne argumentere for deres synspunkter. Brugen af berettermodellen kan skabe opmærksomhed omkring fortællingens forløb og om dens indlejrede spændingspunkter. Hvad er konflikten i Sofies fortælling, og hvornår bliver læseren opmærksom på denne? Hvilke forklaringer gives? Hvornår går det helt galt for Sofie og hvorfor? Hvordan optrappes konflikten? Hvad er fortællingens klimaks, og hvilken løsning er der? Hvor og hvordan ender fortællingen?

Sofie og tekstens øvrige personer:

Lad eleverne arbejde i små grupper, der undersøger, hvordan Sofie beskriver romanens forskellige personer. Prioriter de mest centrale først – Tilde, Maja, moren, faren, Hans, Jannie, Simon. Brug også gerne tid på Emilie, Sandra, Mathias, Ruben, Robert, hr. Smith og klasselæreren Anne. Bed eleverne vælge en person, som de laver citatuddrag om. Lad derefter eleverne lave en personbeskrivelse, evt. opdelt i ydre og indre karakteristik. Hæng citatuddragene og personbeskrivelserne op, og tal om dem fælles.

Efterfølgende kan der arbejdes med *aktantmodellen*. Diskuter først fælles, hvordan Sofie kan placeres som subjekt med et projekt i aktantmodellen forskellige steder i romanforløbet, og hvordan modellen udfyldes på disse steder. Lad herefter eleverne udfylde aktantmodellen

med deres person som subjekt med specifikke projekter forskellige steder i tekstens forløb.

Skyld og ansvar:

Lad eleverne individuelt lave en liste, hvor de placerer personerne i forhold til deres ansvar for, at Sofie ender i stofmisbrug og prostitution. Lad dem lave en tilsvarende liste, hvor de placerer personerne i forhold til deres ansvar for, at Sofie formår at vende rundt. I grupper skal eleverne nu argumentere for deres lister og blive enige om en fælles liste. Hver gruppe fremlægger sin liste og sin argumentation.

Intertekstualitet og metafiktion:

Eleverne kan forfølge de intertekstuelle referencer til henholdsvis Woody Allens film samt til Jostein Gaarders *Sofies verden*. Begge referencer vil kræve, at eleverne søger viden på nettet, eller at læreren anviser dem direkte til artikler eller andet, hvor de kan finde oplysninger og mere viden. Hvad mener Sofie med, at fødselsdagsfesten mindede om en Woody Allen-film? Hvem er Woody Allen, og hvilke film laver han? Og hvad er *Sofies verden* for en bog? Hvad handler den om? *Sofies verden* er fra 1991 og blev filmatiseret i 1999. Hverken bog eller film vil formentlig være kendt blandt eleverne, men ikke desto mindre kan det være interessant at undersøge, hvad den handler om, og dernæst overveje, hvad denne viden skaber af ekstrabetydning. Det meta-fiktive i *Sofies verden* smitter af på Sofies verden i romanen her, og dette kan sammen med Majas kreation af mærkelige rum og mærkelige familier i sidste kapitel være med til at sætte fokus på romanen som en konstrueret fiktion.

Romanens diskurs og udsigelse:

Lad eleverne arbejde fokuseret med udvalgte tekstuddrag – fx det, der spørger til, om man kan elske nogen for evigt (s. 11), om forskellen på papforældre og egne forældre (s. 14), om at være noget værd sammenlignet med farens nye familie og nye børn (s. 14-15) og om at behandle egne børn og papbørn helt ens (fx s. 66). Find eventuelt flere eksempler i romanen, der støtter disse udsigelser. Det er oplagt at lade eleverne gå i dialog med udsagnene og derved give dem muligheder for at udtrykke deres egne følelser og holdninger i relation til romanens og romanpersonernes udsagn om disse forhold.

Diskuter afslutningsvist, hvad det er, der er vigtigt i nære relationer, og hvad det er, der binder folk sammen som familie eller gode venner. Hvad er det, der holder sammen på folk? Brug eksempler fra romanen.